

NOORTE IDEEDE

ARUANNE

2023

SISUKORD

Kiri Euroopa noorte ideede aruande toimetajatelt	3	õpetamist koolides	15
Euroopa Parlamendi 2024. aasta valimiste eel	4	Pakume koolides kestlikkusalast haridust	16
Üheskoos.eu	5	<i>Õpetame lapsed puid istutama ja õhusaaste kohta andmeid koguma?</i>	17
Noorte ideede väljavalimine	6	Kliimamuutuste laastav mõju tervisele – nende vastu võitlemine olgu prioriteet	18
15 MENUKAIMAT IDEED		<i>Milline on tervishoiu tulevik?</i>	19
	7	Keelustame kantserogeensed ained	20
Lisame kõigile infoallikaid mitte avaldavatele uudistesaitidele hoiatuse desinformatsiooni kohta	8	Muudame taimetoidu kõigile ja kõikjal kättesaadavaks alternatiiviks	21
<i>Kes on süüdi?</i>	9	Asendame müügiautomaadid veeautomaatidega	22
Toetame uuenduslikke projekte tehisintellekti valdkonnas	10	LÕPETAME toidu raiskamise ELis ja aitame kõige haavatavamaid	23
Anname kõigile euroopa noortele interraili tasuta sõidukaardi	11	Praktika peaks olema tasustatud või rahastatud	24
Pakume noortele seksuaal- ja reproduktiivtervise alast haridust	12	<i>Kas sa saad endale lubada tasuta töötamist?</i>	25
<i>5 nõuannet koolides seksist rääkimiseks</i>	13	Muudame Euroopa teiste riikide toorainest sõltumatuks	26
Ärgem jätkem ühtki riiki kõrvale programmist „Erasmus+“	14	Üheskoos tugevamad: loome ühise välispoliitika	27
Suurendame ELi alaste teadmiste		Lõppmärkused	28

KIRI EUROOPA NOORTE IDEEDE

ARUANDE TOIMETAJATELT

2023. aasta on olnud sündmusterohke. Euroopa seisab jätkuvalt silmitsi enneolematute väljakutsetega. Kliimamuutused ja Ukraina sõda mõjutavad rängalt kogu maailma.

Samuti oleme püüdnud tulla toime koroonaviiruse pandeemia tagajärgedega, nagu majanduslangus, vaimse tervise probleemid ja sotsiaalse õiglusega seotud küsimused. Nende lahendamiseks on Euroopa tasandil palju ära tehtud.

Järgmisel aastal toimuvate Euroopa Parlamendi valimiste valguses on oluline tõsta esile muutusi, mida Euroopa noored parlamendi eelseisval ametiajal näha soovivad, ning samas tunnustada viimastel aastatel tehtud edusamme.

Noorte ideede aruanne on aasta esimeses pooles alanud teekonna kulminatsiooniks. Aruandesse oleme koondanud ideed, mis pakuti välja nii platvormil youthideas.eu kui ka Strasbourgis toimunud Euroopa noorteüritusel EYE 2023, kus kohtus 9. ja 10. juunil 8500 noort, et jagada ja kujundada oma seisukohti Euroopa tuleviku kohta.

Usume, et noorte ideede aruanne on võimas vahend, millega innustada poliitilistele aruteludele ja kujundada tulevasi seadusandlikke ettepanekuid, seda iseäranis nüüd, Euroopa Parlamendi 2024. aasta valimiste eel.

Viendat korda aset leidnud üritus oli sel aastal iseäranis tegus ja mõttevahetusterohke.

Euroopa Parlamendis ja nn EYE-külas toimus kokku umbes 325 üritust, mis kõik aitasid osalejatel end Euroopa demokraatia kantsis mugavalt tunda.

2023. aasta noorte ideede aruande toimetajad
Elena Manso Palao, Lukas O. Rastovic ja Alessia Melchiorre.

Euroopa noorte ideede aruande toimetajatena otsustasime, et lisaks platvormil youthideas.eu kõige menukamaks ja mõjukamaks osutunud ideedele tahame tutvustada ka mõningaid selliseid ideid, mida noorteorganisatsioonid juba mitmel pool Euroopas ellu viivad.

Loodame, et see aruanne inspireerib noori kõikjal Euroopas ning innustab neil teemadel mõtlema ja tegutsema praegused ja tulevased Euroopa Parlamendi liikmed, teised ELi institutsioonid ja noorteorganisatsioonid. Aruandes esitatud ideede teemadering on lai, alates kestlikkusega seotud algatustest ja uutest haridusvõimalustest kuni digipöördeni välja.

Oleme tänulikud kõigile noortele, kes panustasid oma suurepärase ettepanekutega ja nägemusega parema Euroopa saavutamise kohta, ning loodame, et see aruanne kajastab nende häält.

EUROOPA PARLAMENDI

2024. AASTA VALIMISTE EEL

Euroopa noorteüritus EYE 2023 toimus täpselt aasta aega enne Euroopa Parlamendi valimisi 6.–9. juunil 2024. Ja valimistega seoses on meil häid uudiseid! Huvi valimiste vastu ja kavatsus hääletada on 2018. aastaga võrreldes kasvanud.

Euroopa Parlamendi 2023. aasta kevadise Eurobaromeetri uuringu kohaselt on huvi valimiste vastu kasvanud 6% ning 67% vastanutest ütles, et nad pigem kavatsesid valida – seda on üheksa protsenti rohkem kui viis aastat tagasi.

67%

vastanutest ütles, et nad lähevad tõenäoliselt valima.

2019. aastal suurenes valimisaktiivsus kõige rohkem alla

25-aastaste

noorte vanuserühmas.

Viimane uuring „Euroopa noored“ näitas, et 2021. aastal osales peaaegu 90% vastanutest vähemalt ühes poliitilises või ühiskondlikus ettevõtmises. Noored Euroopa kodanikud on aktiivsemad, kui arvata võib. Üks näide sellest on platvormi üheskoos.eu vabatahtlikud:

Varem on noored olnud vanuserühm, milles on kõige rohkem neid, kes hääletamisest hoiduvad. 2014. aasta valimistel andis hääleõiguslikest alla 25-aastastest noortest oma hääle ainult 28%.

Siiski näitasid 2019. aasta valimised, et valimas käivate noorte arv on tõusuteel. Üldine valimisaktiivsus oli 25 aasta lõikes suurim ja valimisaktiivsus suurenes kõige rohkem just alla 25-aastaste noorte vanuserühmas. Tänu neile saavutas valimisaktiivsus taseme, mida nähti viimati 20. sajandil. Demokraatia seisukohast on äärmiselt oluline noori poliitikasse ja otsuste tegemise protsessi kaasata. Kuigi pole sugugi lihtne võtta kokku, mida Euroopa noored tervikuna tuleviku ELilt ootavad, on see aruanne siiski oluline vahend nende panuse ja poliitiliste eesmärkide jagamiseks.

2021. aastal osales peaaegu

90%

vastanutest vähemalt ühes poliitilises või ühiskondlikus ettevõtmises.

Kõige aktiivsemad vabatahtlikud osalesid EYE käigus töötoas, milles eksperdid õpetasid neile väärtuslikke oskusi valimiskampaania korraldamiseks. Vestlesime Doroteja, Juliani ja Micaelaga.

Doroteja Horvat

Horvaatia.
Zagrebi ülikooli õigusteaduse
üliõpilane

„Saime aru, et noored tahavad valida küll, aga pole Euroopa Parlamendi valimistega hästi kursis. Neile tuleb näidata, kuidas on valimised neile kasulikud, ja aidata neil leida, mis neid huvitab.

Platvormi uheskoos.eu vabatahtlikuna olen korraldanud koolides mitmeid seminare, et tutvustada võimalikele esmakordsetele valijatele ELi institutsioonide toimimist.“

Julian Waldbauer

Austria.
Keskkooliõpilane
ja ELi noorsaadik

„Minu meelest ei esinda Euroopa Parlament noori piisavalt. Hakkasin vabatahtlikuks, sest tundsin, et meid ei võeta päriselt kuulda.

Ma ei arva, et noortel pole motivatsiooni või huvi valimas käia. See võib olla täiesti vastupidi. Näiteks minu vanavanemad on aastaid sama partei poolt hääletanud, hoolimata sellest, mis vahepeal juhtunud.“

Micaela Pezzini

Hispaania.
Hispaania
põllumajandusministeeriumi
praktikant

„Ma ei olnud kunagi ELi vastu erilist huvi tundnud. Aga siis sain aru, et Kanaari saared, kust pärit olen, on ELile ja ELi rahastusele palju tänu võlgu.

Nüüd olen koolides palju seminare läbi viinud ja andnud endast parima, et teadmisi teistega jagada. Kui inimene ei tea, mis EL on, millega tegeleb ja kuidas toimib, kuidas saab eeldada, et ta ärkab ühel pühapäeval üles ja läheb valima?“

Üheskoos.eu kogukond ühendab inimesi, kes toetavad demokraatiat ja tahavad selle nimel järgmiste Euroopa Parlamendi valimiste eel tegutseda. Üleeuroopalise võrgustiku eesmärk on jagada teadmisi, omandada uusi oskusi ning innustada kõiki 2024. aasta valimistel osalema. Osaleda saab mitut moodi: koguda teadmisi üritustel või koolitustel või levitada sõnumit selle kohta, kui oluline on valida. Või ise mõni üritus korraldada. Küsimus on: kas soovid olla aktiivne ja tegutseda?

Mida rohkem inimesi valimas käib, seda tugevam on meie demokraatia.

LIITU ÜHESKOOS.EU KOGUKONNAGA!

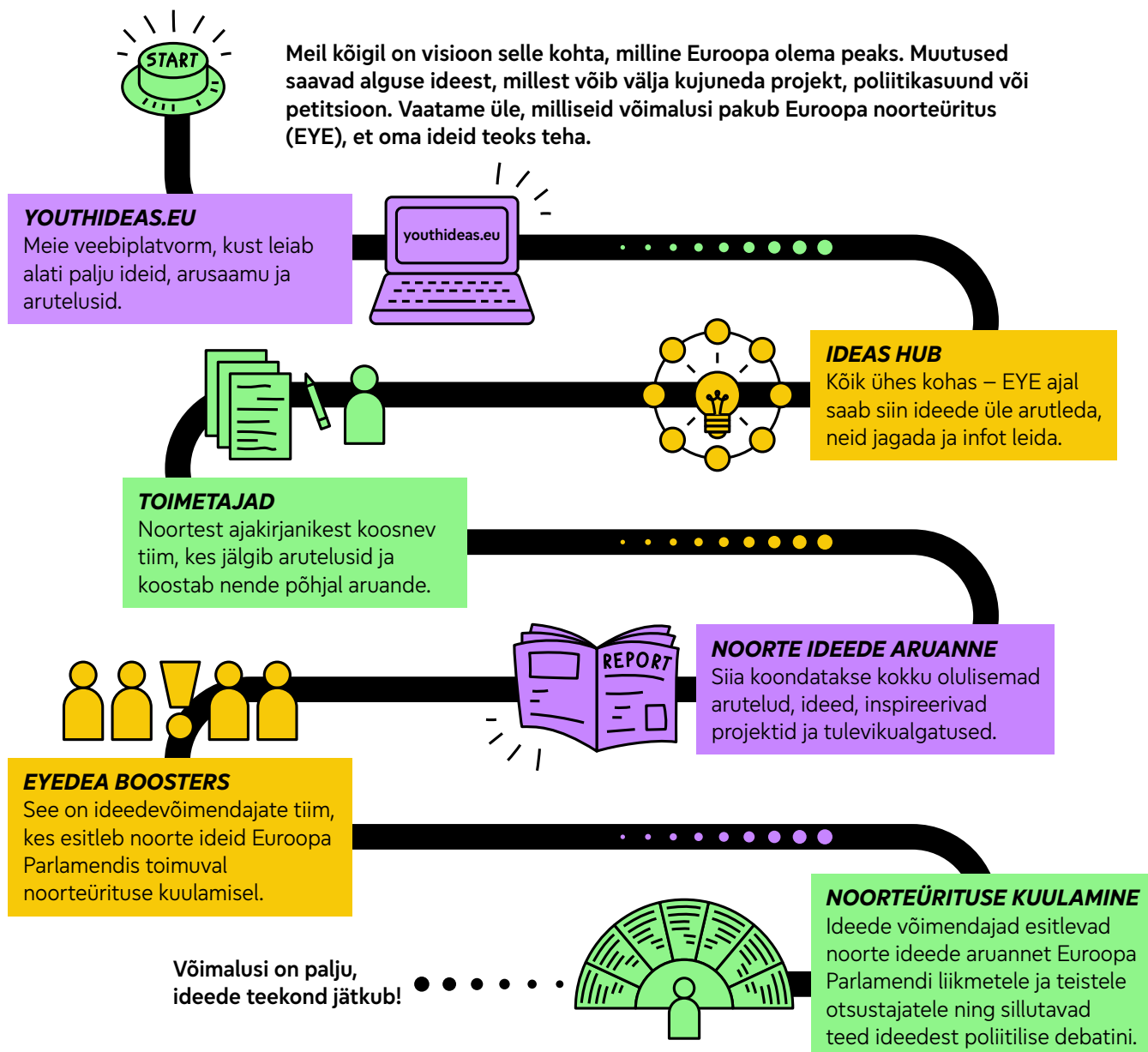
NOORTE IDEEDE VÄLJAVALIMINE

Kuidas täpselt käis ideede väljavalimine noorte ideede aruandesse? Euroopa noorteühituse EYE 2023 eel hoidsime silma peal platvormil youthideas.eu, kus noored esitasid ettepanekuid uute poliitikameetmete ja projektide kohta, mille eesmärk on luua parem Euroopa.

Oleme alates 2023. aasta märtsist neid ideid kogunud, välja valinud ja toimetanud ning liigitanud need üheteistkümneme olulise teema alla: kliimamuutused ja keskkond, kultuur ja meedia, demokraatia, haridus, EL maailmas, tervis ja sport, inimõigused, töökohad ja digipööre, ränne, julgeolek ja sotsiaalne õiglus.

Euroopa noorteühituse ruumis Ideas Hub, mis asus kohe istungisaali kõrval, said osalejad jagada oma ideid tuleviku Euroopa kohta nii üritusel kohapeal kui ka platvormil youthideas.eu. Seal viibisid ka ELi institutsioonide asjatundjad ja noorteorganisatsioonide kogunud projektijuhid, kellega sai ideid arutada ja kellelt sai nõu.

Kokkuvõttes jagati platvormil üle 600 idee ja postitati üle 400 kommentaari. Mõned neist tõusid teiste seast eriti esile ning kajastavad noorte eurooplaste kõige tungivamaid ja olulisemaid nõudmisi. Selles aruandes toome teemade kaupa välja 15 kõige populaarsemat ideed.

15 MENUKAIMAT

IDEED

© European Union 2023 - Source: Rockstar Photographers

LISAME KÕIGILE INFOALLIKAIK

MITTE AVALDAVATELE UUDISTESAITIDELE

HOIATUSE DESINFORMATSIOONI KOHTA

Uudistesaitidel peaks alati olema hoiatus, mis kutsub lugejat üles suhtuma loetusse kriitiliselt. Hoiatus peaks olema kõigil uudistesaitidel, kus ei avaldata selgelt nende info päritoluallikaid.

Kui sait allikaid ei avalda, peaks seda automaatselt käsitama ebausaldusväärseks.

See motiveeriks uudisteportaale infoallikaid avaldama ning suurendaks läbipaistvust lugejate silmis. Sellise määruse kehtestamine ELis aitaks võidelda desinformatsiooni vastu Euroopas.

Sõnavabadus on väga oluline, kuid tuhandete või koguni miljonite jälgijatega uudisteportaale ja meediahiid peaksid avaldatava sisu eest suuremat vastutust kandma. Nad peavad hoiduma väärinfo levitamisest, olgu see siis tahtlik või tahtmatu.

**Need
Hyperlinks**

Milline on hetkeseis?

Hetkel ei ole ELi tasandil ühtegi õigusakti, mis sellist reeglit ette näeks. Siiski on tulekul või juba töös mõned ELi algatused, mis seda ideed teatud määral kajastavad.

Meediavabaduse määrusega, mis võib jõustuda 2023. aastal, tahetakse kaitsta meediaväljaannete toimetuskollektiivide otsuseid poliitilise surve eest. Määruse eesmärk on tagada valitsussõbralike vaadetega meediaomandi ja meediaväljaannete subsideerimise läbipaistvus. 2022. aasta novembris jõustus digiteenuste määrus. Sellega kehtestati teatavad kohustused sotsiaalmeediaplattformidele ja uudismeediasisu

keskustele, et võidelda desinformatsiooni ja valimistega manipuleerimise vastu ning kustutada mis tahes sisu liikmesriigis või -riikides, kus see on ebaseaduslik. Siiski ei nähta nende kahe õigusaktiga meediaväljaannete uudistesaitidele ette kohustust kuvada hoiatus võimaliku desinformatsiooni kohta.

Tähelepanu väärib ka Euroopa Parlamendi desinformatsioonivastane rühm. See teeb koostööd institutsioonide ja kodanikuühiskonnaga, analüüsib desinformatsiooni ja korraldab tegevusi teadlikkuse tõstmiseks.

Kes on süüdi?

Tšehhi organisatsiooni võitlus desinformatsiooni vastu – üks klass korraga

Tereza Kráčmarová
Fakescape'i kaasasutaja

Kes on süüdi, et su suvepuhkus nahka läks? Kuigi see näib esmapilgul süütu küsimusena, siis just selliseid detektiivitöö-tüüpi küsimusi esitab õpilastele Tšehhi organisatsioon **Fakescape**, õpetades tegema faktikontrolli poliitikute valimiskampaania käigus esitatud väidetele või tuvastama, kas Instagrammi üles laaditud fotot on muudetud.

Fakescape andis oma panuse ka Euroopa noorteüritusel EYE 2023, kus desinformatsiooni vastu võitlemine oli noortele üks enim muret tekitavatest teemadest.

Organisatsioon, mille esindajad on käinud Tšehhis läbi rohkem kui 500 kooli ja õpetanud seal noortele mänguliste tegevuste kaudu võltsuudiste tuvastamise oskust, on teinud tohutuid pingutusi, et õpetada ELi kodanikele meediapädevust, mis on Euroopa Parlamendi üks peamisi prioriteete.

“Meil ei ole enam vaja end Tšehhis reklaamida, sest koolid pöörduvad juba ise meie poole.”

„Me loodame, et meil õnnestub suurendada õpilaste teadlikkust mitte ainult veebis leiduva info allikate, vaid ka nende endi emotsioonide kohta, sest tavaliselt on just emotsioonid need, millele desinformatsioon ja väärinformatsioon mängivad,“ seletas Tereza Kráčmarová, kes asutas Fakescape'i koos paari sõbraga 2018. aastal, kui oli veel ajakirjandus- ja politoloogiatudeng.

Organisatsioon on asutamisest saadik kiiresti kasvanud. 2021. aastal võitis Fakescape Karl Suure Euroopa noorteauhinna noortele meediapädevuse ja kriitilise mõtlemise õpetamise eest.

„Meil ei ole enam vaja end Tšehhis reklaamida, sest koolid pöörduvad juba ise meie poole,“ rääkis Kráčmarová. Fakescape tegeleb hetkel oma võrgustiku arendamisega Slovakkias ning organisatsiooni järgmine eesmärk on laieneda naaberriiki Poolasse, kus juba tehakse koostööd ühe kohaliku organisatsiooniga.

Aga kuidas organisatsioon luua, kui soovid ise midagi muuta? Kolm nõuannet Fakescape'i asutajalt:

- 1. Hakka lihtsalt pihta ja leia enda kõrvale inimesed, kes ka muutust soovivad, sest üks inimene ei jõua kõike ise ära teha.**
- 2. Kui me alustasime, polnud meil aimugi, mida teeme. Aga isegi väikese rahasummaga saab palju head korda saata. Ja kui olete end juba tõestanud, leiate veel inimesi, kes teid usaldavad ja on valmis teie tegevust rahastama.**
- 3. Andke endale aru, et tegemist on õpiprotsessiga ning olge avatud kriitikale, sest see annab võimaluse organisatsiooni paremaks teha ja selle mõju kasvatada.**

TOETAME UUENDUSLIKKE PROJEKTE

TEHISINTELLEKTI VALDKONNAS

Tehisintellekti teaduslik uurimine võib aidata kaasa kestlikule arengule.

Euroopa Liit peaks kehtestama rohkem programme tehisintellekti arendamiseks ning andma liikmesriikides tegutsevatele ülikoolidele ja teistele teadusasutustele toetusi ja muud liiki abi. See soosiks kestlikku arengut ja ülemaailmset heaolu.

Üks selline projekt on näiteks „AI4Media“. Seda rahastatakse ELi programmist „Horisont 2020“ ja selle eesmärk on luua tippkeskus, mille töösse kaasatakse teadlasi kõikjalt Euroopast ja mujalt. Projekti eesmärk on edendada tehisintellekti ja koolitada meediasektorit ning panna seejuures suurt rõhku tehisintellekti eetilisele ja usaldusväärsele.

Milline on hetkeseis?

Euroopa Parlament võttis 2023. aasta juunis vastu oma läbirääkimisseisukoha tehisintellekti käsitleva õigusakti kohta, mille eesmärk on edendada inimkeskset ja usaldusväärset tehisintellekti ning kaitsta samas põhiõigusi ja demokraatiat.

Selle sätted näeksid ette, et Euroopas arendatud ja kasutusel olev mis tahes tehisintellekt on kooskõlas ELi väärtustega ning et sealhulgas on tagatud inimjärelvalve, ohutus, privaatsus, läbipaistvus ja mittediskrimineerimine. Neis sätetes järgitakse riskipõhist lähenemisviisi ja keelatakse tehisintellektitavad, millega kaasnevad lubamatult suured riskid. Sellised tavad võivad olla kodanikuskoori kasutamine, avalikes kohtades reaajas ja tagantjärele toimuv biomeetriline tuvastamine, tundlikel omadustel põhinev biomeetriline liigitamine, ennetavad politseisüsteemid, mitmesugustes kontekstides

kasutatavad emotsioonituvastussüsteemid või kindla suunitluseta andmekogumine näokujutiste andmebaasi jaoks. Siia hulka kuuluvad ka suure riskiga tehisintellektisüsteemid, näiteks valijate mõjutamiseks kasutatavad süsteemid, ja sotsiaalmeediaplatvormide soovitusüsteemid.

Kõnealuse õigusaktiga kehtestatakse kohustused alusmudelite pakujatele, läbipaistvusnõuded generatiivsetele tehisintellektisüsteemidele, erandid teadustegevuseks ja avatud lähtekoodiga komponentideks ning mehhanismid, mille abil saab üldsus suure riskiga tehisintellektisüsteemide kohta kaebusi esitada ja selgitusi saada. Õigusakti rakendamise üle teeb järelvalvet ELi tehisintellektiamet. See on esimene tehisintellekti ohutust ja läbipaistvust käsitlev õigusakt.

ANNAME KÕIGILE EUROOPA NOORTELE

INTERRAILI TASUTA SÕIDUKAARDI

Rohkem noori peaksid saama 18-aastaseks saamisel Interraili tasuta sõidukaardi, iseäranis need, kes on ebasoodsas olukorras ega saa endale välismaale reisimist lubada. Kõige parem oleks, kui selle kaardi saaksid 18. eluaasta täitumisel kõik ELi kodanikud.

See annaks Euroopa noortele võimaluse iseseisvalt Euroopat avastada ja teiste omavanustega kohtuda. See algatus ärgitaks terves põlvkonnas uudishimu, tugevdaks selle omavahelist seotust ning annaks noortele võimaluse Euroopa kohta rohkem teada saada.

Selleks et rohkem inimesi saaks Euroopas rongidega hõlpsasti reisida, võiks EL rahastada ühtse rakenduse loomist, kust saab osta kõigi ELis tegutsevate raudtee-ettevõtjate pileteid. Ja et Euroopas rongidega reisimist veelgi edendada, peaks EL võtma vastu õigusaktid, millega nõutakse kõigilt raudtee-ettevõtjatelt hilinemise või tühistamise korral viivitamatu rahalise hüvitise maksmist.

Milline on hetkeseis?

Praegu saavad 18-aastased noored taotleda sõidukaarti, millega saab ELi programmist „Erasmus+“ rahastatud algatuse DiscoverEU raames kuni 30 päeva rongidega tasuta reisida. Taotlejad peavad olema ELi liikmesriigi või mõne muu teatava riigi kodanikud või seaduslikud elanikud ning osalema viktoriinis.

Siiski saab sõidukaardi vaid osa taotlejaid, kes välja valitakse, ning sõidukaarte antakse välja vaid kaks korda aastas. Selle idee täielik elluviimine tähendaks

algatuse DiscoverEU piiramatut laiendamist. Kui algatust DiscoverEU muuta ja anda eelisõigus neile, kes ei saa endale sõidukaarti ise lubada, tuleks muuta taotlussüsteemi ja nõuda taotlejatelt dokumente, mis tõendaksid nende või nende perekonna majanduslikku seisukorda. Igal juhul peaks menetlus jääma lihtsaks, et olla võimalikult ligipääsetav.

Praegu pakuvad Euroopa raudtee-ettevõtjad rongipileteid eri veebisaitidel ja rakendustes.

PAKUME NOORTELE SEKSUAAL- JA REPRODUKTIIVTERVISE ALAST HARIDUST

Märkimisväärne hulk teadus- ja sotsiaaluuringuid rõhutab seksuaalhariduse tähtsust keskkoolides. Noored vajavad praktilist ja faktidel põhinevat informatsiooni.

Osa kogukondi peab seksuaalsusega seonduvat tabuks ning neid teemasid ei arutata kodus, koolis ega terviseasutustes. Seepärast võib teismelistel olla oht sugulisel teel levivateks nakkusteks, vaimse tervise probleemideks, kroonilisteks terviseprobleemideks ning LGBTQ+ kogukonna diskrimineerimiseks ja kiusamiseks.

Tõendid näitavad, et noorte puhul, kes saavad tõhusat reproduktiiv- ja seksuaaltervise alast haridust, on:

- suurem tõenäosus, et nad tunnevad seksuaalse kuritarvitamise ära ja annavad sellest teada;
- suurem tõenäosus, et nad ootavad esimese seksuaalse kogemuse saamisega, kuni tunnevad end selleks valmis ja mugavalt;
- suurem tõenäosus, et nende esimene vahekord on konsensuslik;

- suurem tõenäosus, et nad saavad aru vajadusest kasutada rasestumisvastaseid vahendeid ja oskavad neid kasutada;
- väiksem tõenäosus soovimatult rasestuda;
- väiksem tõenäosus nakatuda sugulisel teel leviva nakkusega.

Reproduktiiv- ja seksuaaltervise alase hariduse puhul on üks peamine probleem, et puuduvad õpetajad, kellel oleksid vajalikud teadmised ja koolitus, et noortele sel teemal asjakohast ja täpset teavet anda. Täiendavad takistused on kultuuri- ja usujuhtide vastuseis ning seksuaal- ja reproduktiivtervise alase hariduse nappus nii kohalikul kui ka ELi tasandil.

Esimese sammuna võiksime tulla kokku ja anda õpetajatele tõest teavet, mida kinnitavad teadlased ja tervishoiuspetsialistid.

Milline on hetkeseis?

Seksuaalhariduse andmise eest vastutavad liikmesriigid, kuid ka Euroopa Liidul on ELi toimimise lepingu artikli 168 kohaselt rahvatervise parandamisel oma osa.

Euroopa Parlament kutsus 2021. aasta juunis vastu võetud resolutsioonis liikmesriike üles tagama kõigile lastele ja noortele üldine juurdepääs terviklikule seksuaalkasvatusele ja -teabele. Haridus peaks olema teaduslikult korrektne, tõendus põhine, eakohane, eelarvamusteta ning hõlmama mitmesuguseid teemasid. Samuti nõudis parlament tungivalt, et liikmesriigid

võitleksid seksuaal- ja reproduktiivtervist ning -õigusi käsitleva diskrimineeriva ja ohtliku väärinfo leviku vastu.

ELi soolise võrdõiguslikkuse strateegiaga 2020–2025 kohustatakse Euroopa Komisjoni soodustama seksuaal- ja reproduktiivtervise ning nendega seonduvate õigustega seotud heade tavade vahetamist liikmesriikide ja sidusrühmade vahel. Strateegias rõhutatakse ka seda, kui oluline on koolitada nii poisse kui ka tüdrukuid soolise võrdõiguslikkuse ja vägivaltatute suhete teemal.

5 nõuannet koolides seksist rääkimiseks

Seksist rääkimine on olnud pikka aega tabu, ehkki teame, et see on eluks vajalik oskus. Kust alustada?

Deirdre Betson

Seksuaaltervise pedagoog SHAREIrelandis

Haridusteenuste osutajal Sexual Health and Relationships Education Ireland (SHAREIreland) ehk Seksuaaltervise ja Suhete Haridus Iirimaa) on mõned nõuanded.

Organisatsiooni SHARE Ireland eesmärk on aidata õpilastel teismeliseeest täiskasvanuks saamise teel eluterveid otsuseid teha.

SHARE Ireland teeb koostööd keskkoolidega, et viia ellu liri haridusministeeriumi välja töötatud õppekava suhete ja seksuaalhariduse kohta.

Organisatsiooni SHARE Ireland eesmärk on aidata õpilastel teismeliseeest täiskasvanuks saamise teel eluterveid otsuseid teha. Nad andsid järgmised soovitusel.

- **Rääkige sellest, mis vahe on nõusolekul ja nõustumisel.** Nõusolek on entusiastlik ja väljendab mõlema partneri tahet. Nõustumise korral on tahe ühepoolne ning noor võib karta või ei oska ei öelda, mistõttu ei võeta tema piire arvesse.

- **Leidke endale üks täiskasvanu, keda saate usaldada.** Kes on noorele usaldusväärne täiskasvanu? See võib olla pereliige, õpetaja, treener või keegi muu.

- **Normaliseerige kehalised funktsioonid.** Aitab tualetti minnes tampooni või hügieenisideme varrukasse peitmisest. Menstruatsioon on normaalne kehaline funktsioon, mis valmistab emakat ette võimalikuks raseduseks. Inimesi taoliste igapäevaste kehaliste funktsioonide pärast naeruvääristades anname signaali, et kõik, mis on seotud meie kehaga, on häbiväärne ja tuleb hoida salajas. Noori kõnetab häbitundeta seksuaalharidus. Tervishoiu ja laste turvalisuse huvides hõlmab see ka õigete anatoomiliste terminite õppimist.

- **Arutlege tervislike suhete teemal.** Väga oluline on arutleda selle üle, milliseid suhteid me naudime. Vastastikku lugupidavates suhetes mõistetakse, et piirid on kasulikud meie vaimsele ja füüsilisele tervisele. Suhtes tunnetest rääkimine, mitte negatiivsete tunnete endas koguneda laskmine, on kindlasti positiivne, tervislik märk.

- **Edendage seksuaalhariduse positiivset mõju tervisele.** Mitmekesine ja kaasav seksuaalharidus edendab noorte tervist. Kui teada, millise seksuaalse tegevuse tagajärjel on oht saada mõni sugulisel teel leviv nakkus, ollakse riskidega kursis ning tehakse ennetamise ja riski vähendamise kohta teadlik valik. Väga oluline on, et kõik noored teaksid, kust saada seksuaaltervise kohta tõendus põhised, faktilised ja eelarvamustevaba teavet.

ÄR GEM JÄTKEM ÜHTKI RIIKI KÕRVALE PROGRAMMIST „ERASMUS+“

Programm „Erasmus+“ on alates 1987. aastast pakkunud liikuvus- ja koostöövõimalusi üle 12 miljonile noorele.

Programm on Euroopa Komisjoni tõeline edulugu ja on äärmiselt oluline, et selle maine püsiks.

Selleks et toetada noorte arengut ja potentsiaali kõikjal Euroopas ja mujalgi, peame toetama programmi „Erasmus+“ laiendamist. Olemasolevate võimaluste arvu suurendades saame võimestada suuremat hulka üliõpilasi ning aidata kaasa paremini seotud ja jõukama ühiskonna loomisele. Kui soovime kasutada ära oma tulevaste juhtide täieliku potentsiaali ja ületada meid eraldavad lõhed, on vaja see eesmärk täita.

Euroopa Komisjon ei tohi lasta noortel langeda Euroopa Liidu ja mõne teatava liikmesriigi valitsuse vaheliste poliitiliste erimeelsuste ohvriks. Veelgi enam, poliitilised juhid peaksid õppureid kahju eest kaitsma.

Ungariga toimunu on hoiatav näide. Euroopa Liidu liikmesriigina on Ungaril õigus osaleda programmi „Erasmus+“ tegevustes, mis võimaldab Ungari noortel ja haridustöötajatel välismaal väärtuslikke kogemusi ja erialateadmisi omandada ning tuhandetel üliõpilastel kogu maailmast Ungarit külastada, riiki tundma õppida ja seal õppida.

Milline on hetkeseis?

Aastatel 2014–2020 programmis „Erasmus+“ osalenutest 95% kinnitas, et see kogemus oli neile märkimisväärselt kasulik. Euroopa Komisjon on ajavahemikuks 2021–2027 eraldanud programmile üle 28 miljardi euro. Uued projektid peavad tingimata olema kooskõlas programmi ajakohastatud prioriteetidega, pöörates erilist tähelepanu sellistele valdkondadele nagu kaasatus ja demokraatlik osalemine.

2020. aastal osales programmi „Erasmus+“ välisvahetusprogrammides 22 622 ungarlast ja seda toetati ELi vahenditest 40,45 miljoni euroga. Siiski külmutasid ELi rahandusministrid 15. detsembril 2022 korrupsiooniprobleemide tõttu märkimisväärse

osa Ungarile ajavahemikuks 2021–2027 määratud toetustest.

Samuti keelasid nad ELil sõlmida 2021. aastal Ungari õiguse alusel loodud avalikes huvides tegutsevate usaldusfondidega uusi rahastamislepinguid. EL võttis sihikule haridus- ja kultuuriasutused, mis ei hallanud liidu vahendeid läbipaistvalt. Lisaks oli võim sihtasutuste juhatustes hoolimata asjakohaste seaduste muutmisest endiselt valitseva erakonna Fidesz kõrgete poliitiliste ametnike käes. EL keelab poliitilistel juhtidel eraldada avaliku sektori vahendeid organisatsioonidele, milles neil on endil voli otsuseid teha. Sellest tulenevalt on toetus ajutiselt ära võetud avaliku sektori usaldusfondidele üle antud ülikoolidelt.

SUURENDAME ELI ALASTE TEADMISTE ÕPETAMIST KOOLIDES

Euroopa kodanikel peaks olema parem arusaam ELi toimimisest ja Euroopa Liidu kodakondsuse hüvedest. Esimene samm peaks olema demokraatia ja Euroopa väärtuste alaste õppetundide lisamine koolide õppekavadesse kogu ELis.

Näiteks tuleks õpilastele õpetada õigusriigi põhimõtet, mis on üks meie demokraatia alustalasid. See suurendaks nende teadlikkust ELi olulisest rollist nende endi elus ja paljudest võimalustest, mida EL neile pakub.

Noored eurooplased peaksid seda kõike õppima juba varases eas ning on eriti oluline, et see sõnum jõuaks õpilasteni ka koolides, mis asuvad väljaspool suuremaid linnu.

Lisaks peaks laiendatud õppekava, mis sisaldab ELi alaste teadmiste õpetamist, tuletama noortele meelde,

et hääletamine ei ole mitte ainult nende õigus, vaid ka kohustus, mis loodetavasti suurendab tulevikus valimisaktiivsust. Euroopa ajalugu ja eri kultuurid ELis peaksid olema osa kogu ELi koolide õppekavadest. See tugevdab ühise Euroopa identiteedi tunnet ja muudab ELi pikemas perspektiivis iseseisvamaks.

Noortele tuleks korraldada rohkem reise ELi institutsioonide külastamiseks, et nad saaksid ELi toimimisest vahetu ülevaate. Samuti loob see lisaväärtust noorte kokkutoomise näol.

Milline on hetkeseis?

Praegu pole ühtegi õigusakti, mis kohustaks liikmesriikide koole õpetama ELi-alaseid teadmisi. ELi institutsioonid siiski püüavad Euroopa Liidu nähtavust koolihariduses suurendada.

Euroopa Komisjoni õpinurk on programm, mille raames pakutakse õppematerjale ja erinevaid mänge, et alg-, põhi- ja keskkooliõpilased saaksid ELi kohta mänguliste tegevuste kaudu teadmisi omandada. Euroopa Parlamendi partnerkooli programm pakub oma võrgustikku kuuluvatele koolidele Euroopa Parlamendi hariduslikku sisu ning programmi eesmärk

on suurendada õpilaste teadlikkust Euroopa väärtustest ja Euroopa parlamentaarsest demokraatiast. Praegu kuulub selle programmi võrgustikku kõigi liikmesriikide peale kokku ligikaudu 1500 kooli, kus õpib kokku ligikaudu 23 000 õpilast. See moodustab siiski vaid väga väikese osa ELis elavast ligikaudu 81 miljonist alla 18-aastasest noorest.

Kui see idee otsustatakse ellu viia, tähendaks see, et neid olemasolevaid programme laiendatakse või töötatakse välja uued programmid.

PAKUME KOOLIDES

KESTLIKKUSALAST HARIDUST

Kestlikkust saab õppida ja meil tuleks seda koolides õpetada, et kõik ELi kodanikud teaksid, kuidas keskkonda kaitsta.

Lasteaias ja koolis omandatud teadmised mõjutavad meid kogu elu. Seetõttu on väga oluline panna koolide õppekavades rõhku keskkonnakaitsele, kliimamuutustele ja kestlikule arengule.

Sel viisil saaksid kõik vajalikud teadmised, kuidas keskkonda kaitsta ja hoida elujõulisena planeeti, mis hoiab elus meid.

Milline on hetkeseis?

Euroopa tuleviku konverentsil 2022. aastal toimusid arutlusringid, milles osalesid eri vanuserühmadest ja mitmesuguse sotsiaal-majandusliku taustaga ELi kodanikud. Üks nende peamisi soovitusi oli, et õpilastele tuleks koolides kestlikkuse kohta rohkem teadmisi jagada.

Praegu pole ühtegi ELi õigusakti, mis kohustaks koole kestlikkusalaseid teadmisi õpetama. Üldiselt vastutavad

haridussüsteemide korralduse ja õppekavade sisu eest liikmesriikide valitsused.

Siiski võttis nõukogu 2022. aasta juunis vastu soovitusel liikmesriikidele edendada rohepöoret ja kestlikku arengut toetavaid poliitikameetmeid ja õppeprogramme. Teema on olnud arutlusel mitmes liikmesriigis, kuid sellega edasi liikumiseks on vaja õigusakte. Lisaks tuleb ELi haridustöötajaid kestlikkuse õpetamise alal koolitada.

Õpetame lapsed puid istutama ja õhusaaste kohta andmeid koguma?

Keskkonnahoidliku hariduse teemaline ajurünnak

Anna Kowalczyk
ESNi keskkonnasäästlikkuse kontaktametnik

On 2023. aasta juunikuu ja sa oled Strasbourgis. Suvekuumuse käes leiad end kiviviske kauguselt Euroopa Parlamendist, Euroopa noorteürituse nn EYE-külast. See on elav koht, kuhu on kokku tulnud noored üle kogu Euroopa ja mujaltki maailmast. Nad arutavad oma poliitilisi ambitsioone ja soove, mis muudaksid Euroopa paremaks, kuulavad elavat muusikat, maitsevad kohalikku hõrgutist *tarte flambée*'d ning osalevad seminarides, lootuses, et ehk on just see esimene samm muutusteni.

Valgesse telki, mille nimi on tabavalt on kogunenud hulk noori, kes toovad kordamööda välja peamisi probleeme seoses koolides pakutava kestlikkusalase hariduse nappusega.

„Õpetajad vajavad sobivaid vahendeid, et meile kestlikkust õpetada,“ ütleb üks osaleja.

„Meile tuleks õpetada, kuidas ise tegutseda,“ lisab teine.

Probleemi probleemi järel kuulates tuleb peale kerge lootusetusetunne. Aga nüüd on aeg panna kirja lahendused! Ja pärast 20-minutilist arutelu ja ajurünnakut ongi osalejad hulga lahendusi paberile saanud, näiteks:

„Välipraktika aitaks õpilastel mõista, mida nad looduses teha saavad.“

„Viige õpilased metsa ja õpetage nad puid istutama!“

„Koolid võiksid luua partnerlusi vabaühenduste ja kliimateemasid käsitlevate organisatsioonidega.“

„Viige koolilapsed õue õhusaaste kohta andmeid koguma.“

“Palju on selliseid noortele mõeldud kohti, näiteks konverentse, kus räägitaksegi ainult probleemidest. Aga siin töötasid noored välja ka lahendused, mida saab edasi arendada.”

Seminari viis läbi Anna Kowalczyk Erasmuse üliõpilasvõrgustikust. Ta loodab, et sellised seminarid on esimene samm, mis lükkab koolides doominoefektina käima kestlikkusalase hariduse teemalised algatused:

„Palju on selliseid noortele mõeldud kohti, näiteks konverentse, kus räägitaksegi ainult probleemidest. Aga siin töötasid noored välja ka lahendused, mida saab edasi arendada. Loodan, et nad jagavad neid mõtteid sõprade ja nende organisatsioonidega, kus nad vabatahtlikena tegutsevad, ning et nad mõistavad, et on tegelikult võimelised ka ise tegutsema,“ rääkis Anna Kowalczyk.

Photo by Markur Spiske - pexels.com

KLIIMAMUUTUSTE LAASTAV MÕJU TERVISELE – NENDE VASTU VÕITLEMINE OLGU PRIORITEET

Kuna kliimamuutused mõjutavad meie elu kvaliteeti, peaksid need panema meid mõtlema oma tervisele.

Maailma Terviseorganisatsiooni määratluses on elukvaliteet inimese hinnang oma positsioonile elus selle kultuurikeskkonna ja väärtussüsteemi kontekstis, milles ta elab, ja see on seotud inimese eesmärkide, ootuste, standardite ja muredega. Üks näitaja, mille abil seda mõõdetakse, on keskkond, mistõttu peaksime üha rohkem mõtlema sellele, millist mõju avaldavad kliimamuutused meie kehale.

Kliimakriis on toonud Euroopas kaasa katastroofilisi üleujutusi, kuumalaineid ja põudasid. Samuti on see pikendanud õietolmuhoogaegu. Tõendid näitavad, et need kliimaohud viivad haigussümptomite süvenemise, liikuvusprobleemide ja ravimite tarbimise suurenemiseni.

Elukvaliteet on äärmiselt oluline terviseeteema ja seda tuleb ELi tasandi kliimaaruteludes arvesse võtta.

Seda ideed käsitleti juba 2021. aasta Euroopa noorteürituse noorte ideede aruandes Euroopa tuleviku konverentsi jaoks. Toona anti soovitus, et kõnealusel küsimusel peaksid vastutuse võtma ettevõtjad. Arutleti sanktsioonide ja kestliku transpordi üle.

Milline on hetkeseis?

Kuigi Euroopa Komisjon ei ole kunagi algatanud ühtegi õigusakti, milles oleks sõnaselgelt keskendunud keskkonnaseisundi halvenemisest põhjustatud kehvale elukvaliteedile, on ta Euroopa rohelises kokkuleppes tunnistanud, et kliimamuutused kujutavad endast Euroopale eksistentsiaalset ohtu.

On tehtud mitu ettepanekut, sealhulgas tööstusheidete direktiivi ajakohastamine, mille eesmärk on vältida ja kontrollida saastet, seejuures vähendada kulusid ning igal aastal astmast, bronhiidist ja vähist põhjustatud enneaegsete surmade arvu.

Ajakohastatud reeglid on osa Euroopa üleminekust nullsaastega, konkurentsivõimelisele ja

kliimaneutraalsele majandusele 2050. aastaks. Keskendutakse heitkoguste vähendamisele, innovatsiooni edendamisele ja võrdsete võimaluste loomisele ELi turul. Samuti laieneb tööstusheidete direktiivi kohaldamisala suuremahuliste intensiivse loomakasvatusega tegelevatele ettevõtetele, mis tekitavad märkimisväärset hulgal ammoniaagi- ja metaaniheidet.

Nende muudatuste majanduslik kasu tervishoiu valdkonnale on hinnanguliselt üle 5,5 miljardi euro aastas. Vaatamata varasemasele heitkoguste vähendamisele on vaja võtta lisameetmeid, sest märkimisväärse osa kasvuhoonegaaside heitest ja kahjulike ainete tekkest põhjustavad endiselt tööstusrajatised.

Milline on tervishoiu tulevik?

Panagiotis Chaslaridis
EFA juhtivspetsialist

Euroopa Allergia ja Astma Noorteparlament koostöös Euroopa Allergia ja Hingamisteede Haiguste Patsientide Ühingute Föderatsiooniga (EFA) koondab noori allergia- ja astmahaigeid ning 16–26-aastaseid meditsiinitöötajaid kõikjalt Euroopast. Nad esindavad inimesi, kes kannatavad kliimamuutustest ja keskkonnaseisundi halvenemisest (nt õhusaaste) põhjustatud haiguste all, ning töötavad selle nimel, et leida lahendused probleemidele, millega tervishoiusüsteemid pärast koroonaviiruse pandeemiat silmitsi seisavad. Vestlesime nendega Euroopa noorteüritusel vahetult pärast nende digitaalse tervishoiu teemalist seminari.

Kas võiksite lähemalt rääkida, mis üritusel selgus? Mis on kõige meeldejäävam lugu ja kõige huvitavamad mõtted, mida osalejad seminaril jagasid?

Seminariga soovisime teha esmalt kokkuvõtte noorte patsientide, aga ka teiste osalejate kogemustest ja uurida välja, mis on praegu kõige populaarsem digitervise rakendus. Teiseks tahtsime aru saada, mis on peamised lahendused, sealhulgas meetmed, mille meie peaksime välja pakkuma, et tegeleda nende probleemidega noorte vaatenurgast.

Arvan, et nende kahe päeva jooksul peetud seminarid olid väga edukad, sest nii noorteparlamendi liikmed kui ka teised osalejad panustasid aktiivselt. Seminarid

ehitasime üles Jenga-mängu põhimõttel. Kõik me ju teame Jengat, kus igaüks panustab sellega, et võtab tornist ühe klotsi välja ja paneb selle torni tippu. Tahtsimegi töötada selle mõttega, et ehitame digitervise koos üles kui terviku, mis koosneb eri aspektidest, paljudest eri tükkidest.

Mis on kõige populaarsem digirakendus, mida noored kasutavad? Meie patsientide kogukonna vaatenurgast ütlesin, et noored – kuna tehnoloogia on neile omasem kui teistele vanuserühmadele – hindavad rakendusi, mis võimaldavad neil oma haiguse kulgu jälgida ja pidada täpset arvestust sümptomite üle. Samuti saavad nad neid andmeid jagada tervishoiuteenuse osutajaga, et ravi kohta paremaid otsuseid teha. Niisiis arvan, et see on päris oluline, seda eriti osa astmahaigete jaoks, sest võimaldab pidada arvestust haiguse ägenemise ja tugevate astmahoogude üle.

Teie seminari käigus mainiti ka tehisintellekti ja sellega seotud probleeme. Mida arvate võimalikest tulevastest ELi õigusaktidest tehisintellekti kasutamise kohta tervishoius?

Minu meelet peame käsutama tehisintellekti kui vahendit, mille väärtus oleneb sellest, kuidas seda kasutada. Sellest võib sündida nii kasu kui ka kahju. Ma tunnistan igati tehisintellekti potentsiaali. Isegi nende haiguste puhul, millele meie keskendume, nagu allergia, astma ja krooniline obstruktiivne kopsuhaigus, tunnistan, et see on kasulik, sest pakub kiiremaid andmeid ja teavet, kiiremat ligipääsu ravile ja uuendustele. Meie patsientide kogukonnale tuleb tehisintellekti mõistagi kohandada, muuta seda rohkem inim- ja patsiendikeskseks ning üleüldse inimlikumaks. Euroopa Liit töötab praegu välja tehisintellekti määrust, mille raames keskendutakse laiemalt tehisintellekti eri rakendusvõimalustele. Seega oleme nii-öelda „ootame ja vaatame“-staadiumis ning hindame Euroopa Komisjoni ettepanekuid niipea, kui oleme nendega tutvunud.

Kas teie organisatsioonil on töös veel mõni digitervishoiu rakendamisega seotud projekt?

Tegeleme ka Euroopa ühtse terviseandmeruumi ringkonna väljaarendamisega. See on koht, mis annab taristu terviseandmete turvaliseks vahetamiseks Euroopas. Loomulikult oleme selle arendamise poolt, kui võetakse arvesse patsiendi vajadusi ja nõusolekut.

© European Union - EP/AP/Imagis

KEELUSTAME KANTSEROGEENSED AINED

Keelustagem glüfosaat – herbitsiid, mida kasutatakse Euroopa Liidus umbrohutõrjeks, aga mis on tõenäoliselt kantserogeenne ja tervisele kahjulik.

Glüfosaat on üks maailma kõige levinumaid herbitsiide. Palju põllumajandustootjaid kasutavad seda puu- ja köögiviljakultuuride, rapsi, maisi, puuvilla, sojaubade, suhkrupeedi ja nisu kasvatamisel. Seda kasutatakse ka veetaimede puhul ja metsamajanduses.

Selle laialdane kasutamine põllumajanduses tekitab vastuolusid. Osa uuringuid näitab, et seda kemikaali võib seostada vähiga, samas kui teiste uuringute järgi seost ei ole.

Milline on hetkeseis?

Parlament toetas oma 2017. aasta [resolutsioonis](#) glüfosaadipõhiste herbitsiidide täielikku keelustamist 2022. aasta detsembriks ja nende kasutamise viivitamatut piiramist.

Euroopa Parlament lükkas tagasi Euroopa Komisjoni ettepaneku pikendada vastuolulise herbitsiidi kasutusluba kümneks aastaks. Selle asemel kutsusid nad üles glüfosaati järk-järgult kasutuselt kõrvaldama, alustades selle kasutamise keelustamisest kodumajapidamises ja põllumajanduses siis, kui umbrohu tõrjeks on olemas tõhusad bioloogilised alternatiivid.

Parlament märkis, et glüfosaat tuleks ELis täielikult keelustada 15. detsembriks 2022 ning läbida tuleb vajalikud vaheetapid, näiteks riskihindamised, mis põhinevad vaid avaldatud, eelretsenseeritud ja sõltumatutel uuringutel.

Siiski pikendas Euroopa Komisjon samal kuul ELi luba herbitsiidi glüfosaadi kasutamiseks 2023. aasta lõpuni, pärast seda, kui Euroopa Toiduohutusamet (EFSA) oli teatanud, et ei suuda riskihindamist 2023. aasta juuliks lõpule viia.

MUUDAME TAIMETOIDU KÕIGILE JA KÕIKJAL KÄTTESAADAVAKS ALTERNATIIVIKS

Iga aastaga otsustab üha rohkem inimesi taimetoitlaseks hakata. Olgu selle ajendiks siis tervis või eetilised põhjused, kuid sageli otsustatakse liha- või kalatoodete tarbimist vähendada.

Euroopa Tarbijaliitude Ameti hinnangul on üle 40% ELi tarbijatest liha söömist vähendanud või sellest loobunud.

Arvestades üha vähenenud lihatarbimist ja selle suurt kasu keskkonnale, peaksid koolid, haiglad ja ettevõtete sööklad oma menüüs taimetoitu pakkuma. Elanikkonna tervise ja keskkonna nimel tasub uurida, kas seda meetet peaks õigusaktidega toetama.

Euroopa institutsioonid peaksid koostama seaduse, mille kohaselt koolides, haiglates ja ettevõtetes asuvad sööklad peavad lisama oma menüüsse taimetoitu ning toetama taimetoitlust kui tegelikku alternatiivi mitte ainult tervise, vaid ka keskkonna huvides.

Milline on hetkeseis?

Täpselt sama mõte, vähendada liha tarbimist koolide ja kontorite sööklates taimse toiduvaliku edendamise kaudu, on üks lahendustest, mille pakkus välja Euroopa Parlamendi uuringuteenistus, et tegeleda praeguse Euroopa Liidu toidusüsteemi kitsaskohtadega.

Euroopa Parlament võttis 2022. aasta veebruaris vastu resolutsiooni, milles rõhutab tervisliku toitumise rolli vähi ennetamisel ja esmase vähki haigestumise piiramisel. Selles rõhutati vajadust võidelda liha ületarbimise vastu.

Juriidiline kohustus lisada toiduvalikusse taimetoit aitaks seega vähendada mitte ainult meie ökoloogilist jalajälge, vaid ka vähktõve riski.

Praegu rakendab Euroopa Liit koolikava, millega toetatakse Euroopas puu- ja köögivilja ning piima jagamist miljonitele lastele alates lasteaiast kuni keskkoolini. Kava vaadatakse praegu läbi, et suurendada selle mõju toidu kestlikule tarbimisele.

© Girts - stock.adobe.com

ASENDAME MÜÜGIAUTOMAADID

VEEAUTOMAATIDEGA

Kui muudame veepudeli täitmise inimestele lihtsamaks, ei osta nad mitut ühekordselt kasutatavat pudelit ja seega saame vähendada plasti kasutamist.

Üks viis, kuidas seda saavutada, on paigaldada kõigisse liikmesriikidesse alumiiniumist veeautomaadid. Neist saaks osta puhastatud joogivett tavalise plastpudeli hinnaga.

Kui hoida vett plastpudelite asemel alumiiniumist mahutites, hoiame sellega ära mitu tonni plastjätmeid.

Milline on hetkeseis?

EL on ühekordsete plasttoodete direktiiviga võtnud mereprügi ja plastireostuse vastu võitlemiseks erinevaid meetmeid, millega keelatakse ühekordselt kasutatavate plasttoodete turulelaskmine liikmesriikides juhul, kui kestlikud alternatiivid on kergesti kättesaadavad ja taskukohased.

Nagu Euroopa Parlament nõukoguga peetud läbirääkimistel palus laiendati turupiirangute kohaldamisala kokkulepitud tekstiga rohkemat liiki plasttoodetele (oksüdantide toimet lagunevad ja polüstüreenist tooted), millest osa kasutati joogipakendites. Euroopa Parlament seisis ka siduva eesmärgi eest, mille kohaselt oleksid PET-joogipudelid

2025. aastaks valmistatud vähemalt 35% ulatuses ringlussevõetud materjalidest. Nõukoguga peetud läbirääkimistel kehtestati selleks lõpuks 25%.

Direktiivis käsitletakse selliseid esemeid nagu kilekotid ja joogitopsid. EL seadis aga 2021. aastal ka konkreetsed eesmärgid, et arvutada välja, kontrollida üle ja esitada plastpudelite liigiti kogumist käsitlevad andmed: 2025. aastaks tuleb liigiti koguda 77% ja 2029. aastaks 90% plastpudelitest ning alates 2025. aastast peaksid PET-joogipudelid olema valmistatud vähemalt 25% ulatuses ja alates 2030. aastast kõik plastist joogipudelid 30% ulatuses ringlussevõetud materjalidest.

LÕPETAME TOIDU RAISKAMISE ELIS JA AITAME KÕIGE HAAVATAVAMAID

Praegu läheb 33% kogu toodetud toidust raisku. Samal ajal on üle 20% ELi elanikkonnast vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus.

See tähendab, et iga kuu on vähemalt ühel inimesel viiest raske täita oma põhivajadusi, sealhulgas kõige olulisemat vajadust ehk tasakaalustatud toitumist. See esmane vajadus on inimeste põhiõiguse ehk elu alus.

Selle probleemi lahendamisse peaksid kõik omal moel panustama. Seetõttu peaks kauplustel, restoranidel ja ettevõtetel olema juriidiline kohustus annetada kogu raisku minemise ohus toit enne selle kõlblikkusaja lõppu näljastele ja vaestele. Niimoodi aitaks toit, mis läheks muidu raisku, vähendada sotsiaalset ebavõrdsust.

Milline on hetkeseis?

Euroopa Parlamendi uuringuteenistuse andmetel ei saa ühes kolmest ELi riigist üle 10% elanikkonnast endale igal teisel päeval lubada einet, mis sisaldaks liha, kala, kana või neile võrdväärset taimset alternatiivi. Seda probleemi süvendab toidu raiskamine. Kooskõlas kestliku arengu eesmärkide raames võetud kohustustega on Euroopa Parlament kahel korral (2020. ja 2022. aastal) nõudnud, et ELi toidujäätmeid vähendataks 2030. aastaks poole võrra.

2022. aasta resolutsioonis rõhutas Euroopa Parlament, et ELis raisatakse igal aastal 88 miljonit tonni toitu. Kõnealuses resolutsioonis soovitasid nad vältida toidukadu, hõlbustades toidu annetamist vastutust käsitlevate õigusaktide sidusa rakendamise kaudu.

Lisaks esitab Euroopa Komisjon 2023. aasta lõpuks õiguslikult siduvad eesmärgid toidujäätmete tekke vähendamiseks kõikjal ELis. Muu hulgas tugineb see ELi 2017. aastal vastu võetud suunistele toiduainete annetamise kohta. Nendes suunistes pakuti välja toiduhügieeninõuded, pakendatud toiduainete kohta nõutav teave, fiskaalinstrumentid toiduainete mittetulundusliku ümberjaotamisega tegelevatele üksustele ning rõhutati toidu ülejäägi külmutamise kasulikkust, mis võimaldab toitu ümber jaotada.

Euroopa abifond enim puudust kannatavate isikute jaoks (FEAD) toetab ELi liikmesriikide meetmeid toidu ja esmase materiaalse abi andmiseks enim puudust kannatavatele isikutele.

PRAKTIKA PEAKS OLEMA

TASUSTATUD VÕI RAHASTATUD

Paljud noored tajuvad, et on sunnitud esimese kutsealase töökogemuse saamiseks tasuta tööd tegema. Mõnikord on tasustamata praktika võimalus saada esimest töökogemust.

Kuigi praktika on paljudele noortele kasulik, et omandada kogemusi ja teha esimene samm tööturul, tuleks tasustamata praktika kogu ELis keelata.

Kõiki praktikakohti, olenemata sellest, kas praktika toimub praktikandi päritoluriigis või välismaal, tuleks rahastada. Olemasolevad rahastamisvahendid (näiteks programm „Erasmus+“) peaksid katma majutus- ja reisikulud. Kui nendest mehhanismidest ei piisa, tuleks praktikandi kulude katmiseks lisameetmeid võtta.

Sellistele tööalastele võimalustele nagu tasustamata praktika pääsevad ligi ainult need, kes saavad endale tänu perekondlikule toetusele või parematele majanduslikele võimalustele tasuta töötamist lubada. See suurendab ebavõrdsust ja sotsiaalset ebaõiglust. Võrdsete võimaluste tagamiseks ja noorte õiguste kaitsmiseks tuleks seega igasugune tasustamata praktika ära keelata.

Seda ideed käsitleti juba 2021. aasta Euroopa noorteürituse noorte ideede aruandes Euroopa tuleviku konverentsi jaoks. Aruandes soovitati luua erifondid, et teha lõpp tasustamata praktikale, olenemata haridusest või sotsiaalsest staatusest.

Milline on hetkeseis?

Alates 2010. aastast on Euroopa Parlament seisnud mitme resolutsiooni ja raportiga selle eest, et praktikandid oleksid õiguslikult paremini kaitstud. Praeguses praktika kvaliteediraamistikus määratletakse eri kvaliteedikriteeriumid, nagu töötingimuste ja värbamistavade läbipaistvus, praktika mõistlik kestus ja kirjalik praktikaleping. Selles ei käsitleta siiski praktikantide tasu ega stipendiume.

2022. aasta jaanuaris soovitas Euroopa Parlamendi uuringuteenistus oma uuringus praktika kvaliteedi kohta ELis maksta töökogemuse andmiseks mõeldud praktika eest miinimumpalka. Kõigest kuu aega hiljem võttis Euroopa Parlament vastu resolutsiooni, millega

mõisteti tasustamata praktika hukka ning määratleti see kui noore töötaja ekspluateerimise viis ja noore õiguste rikkumine.

2023. aastal lisas Euroopa Komisjon oma iga-aastasessse tööprogrammi praktika tugevdatud kvaliteediraamistiku. Tänavu juunis võttis Euroopa Parlament vastu seadusandliku algatusraporti, milles kutsuti üles muutma praktika läbivaadatud kvaliteediraamistik direktiiviks, mis peaks rakenduma kogu ELis. Raportis käsitleti praktika tasustamist ning pakuti välja, et tasu peaks katma vähemalt elementaarsed põhivajadused, nagu toit, majutus ja transport, võttes seejuures arvesse liikmesriigi elukallidust.

Kas sa saad endale lubada tasuta töötamist?

Organisatsioon, mille eesmärk on keelata tasustamata praktika

Mark McNulty

YFJ juhatuse liige,
kes vastutab sotsiaalse ja majandusliku kaasatuse portfelli eest.

Võitluses tasustamata praktikakohtade vastu on palju ära teinud kodanikuühiskond, eesmärgiga hõlbustada noorte sisenemist tööturule. Tasuta praktikakohtadele vastu protestivate noorteorganisatsioonide seast võib esile tõsta Euroopa Noortefoorumi.

Tasustamata praktikal ei ole mitte ainult otsene sotsiaal-majanduslik mõju praktikantidele, vaid see mõjutab ka noorte vaimset tervist.

Euroopa Noortefoorum esitas hiljuti edukalt ühiskaebuse Euroopa Nõukogu Euroopa sotsiaalõiguste komiteele. See asutus tegi kindlaks, et tasustamata praktika Belgias võimaldab seal noori tasuta tööjõuna ära kasutada. Lõplik otsus avaldati 2022. aastal. Kaebus esitati 2017. aastal.

Lisaks kaebusele on Euroopa Noortefoorum teinud kampaaniat, millega nõutakse tasustamata praktika keelustamist. Noortefoorumi juhatuse liige Mark McNulty, kes vastutab noortefoorumis sotsiaalse ja majandusliku kaasatuse eest, selgitas kampaania tagamaid nii:

„Kui algas praktika kvaliteediraamistiku läbivaatamine, otsustasime algselt ka kampaania. Valisime sellele väga lihtsa pealkirja: „Kas sa saad endale lubada tasuta töötamist?“ Tasuta töötamine on väga ebaõiglane, sest väga vähesed saavad seda endale päriselt lubada.“

Euroopa Noortefoorum avaldas 2023. aasta jaanuaris aruteludokumendi, millest nähtub, et tasustamata praktika läheb noorele maksma keskmiselt 1000 eurot kuus.

„Kui noor teeb enne esimese töökoha leidmist kaks kuuekuulist praktikat, siis kaotab ta sellega 12 000 eurot. Rahaga, mille ta oleks saanud kõrvale panna, oleks ta võinud hakata näiteks oma kodu sissemaksu koguma. Kui ta teeb aga enne karjääri alustamist tasustamata praktikat, on ta sunnitud sellest rahast suu puhtaks pühkima.“

Mark on selles olukorras ka ise olnud:

„Olen olnud praktikal Iirimaa. Olen teinud praktikat Ameerika Ühendriikides. Tasustamata praktikat tegevad noored on tavaliselt pärit jõukast perekonnast, aga mina isiklikult ei ole. Ühe praktika tegin mõned aastad tagasi, kui käisin veel ülikoolis, ja pidin selle kõrvalt töötama. Mõnes mõttes mul vedas, et sellega hakkama sain. Kuid palju on ka neid, kes ei saa neid asju ühildada. Olen näinud suurtes raskustes praktikante, kes peavad tegema valiku, kas maksta ära üür või ravikindlustus.“

Tasustamata praktikal ei ole mitte ainult otsene sotsiaal-majanduslik mõju praktikantidele, vaid see mõjutab ka noorte vaimset tervist:

„Ma arvan, et sellise pinge all vananeb inimene enneaegselt. Üritad kõigega hakkama saada, sest muud võimalust pole. Tööle saaminegi on pingeline, aga töö, praktika ja võib-olla veel ülikooliõpingute ühildamine on nagu kinnisilmi žongleerimine.“

MUUDAME EUROOPA TEISTE RIIKIDE

TOORAINEST SÕLTUMATUKS

Võttes arvesse koroonaviiruse pandeemia põhjustatud majanduslangust, peab Euroopa vähendama oma sõltuvust teiste riikide toorainetest ja hakkama neid ise tootma.

Näib, et EL sõltub toorainete ja toodete impordi puhul täielikult sellistest riikidest nagu Hiina ja Ameerika Ühendriigid. Koroonaviiruse pandeemia juhtis sellele sõltuvusele tähelepanu ja pani Euroopa küsimuse ette: kuidas saaks EL nende materjalide puhul oma sõltuvust teistest riikidest vähendada?

Et seda saavutada peaks EL rahastama Euroopa ettevõtete loomist, mille tooteid ja tarkvara kasutatakse elektroonikaseadmetes, sealhulgas nutitelefonides ja arvutites. Heaks näiteks riikidest, kus võiks alustada mobiiltelefonide tootmist Euroopas, on Soome ja Ungari.

Milline on hetkeseis?

Euroopa Komisjoni president Ursula von der Leyen kuulutas oma 2022. aasta septembri kõnes olukorrast Euroopa Liidus ühe kavandatava algatusena välja kriitilise tähtsusega toorainete määruse. Selle 2023. aasta märtsi seadusandliku ettepaneku eesmärk on tagada ELi juurdepääs kriitilise tähtsusega toorainete turvalisele ja kestlikule tarnimisele ning koostada strateegiliste toorainete loetelu. Parlament peab veel oma seisukoha kujundama ja vastu võtma ka oma asjaomase läbirääkimisseisukoha. Tööstuse, teadusuuringute ja energeetikakomisjonil on kavas hääletada raporti projekti üle 9. septembril 2023. Pärast seda alustab parlament kolmepoolsetel kohtumistel läbirääkimisi nõukogu ja komisjoniga ning siis jõutakse teksti suhtes lõplikule kokkuleppele.

Euroopa Parlament käsitles oma strateegiat kriitilise tähtsusega toorainete kohta juba 2021. aastal vastu võetud resolutsioonis. Selles tehti ettepanek integreeritud lähenemisviisi kohta kogu kriitilise tähtsusega toorainete väärtusahela ulatuses ning aktiivse tööstuspoliitika kohta.

Hiljutises, 2023. aasta veebruari resolutsioonis rõhutas Euroopa Parlament, kui oluline on juurdepääs kriitilise tähtsusega toorainetele nii rohe- kui ka digipöörde seisukohast. Peamised välja pakutud meetmed on ringlussevõtu ja stabiilsete järelturgude ülesehitamine, liidusiseste ressursside kasutamine tänu kiiremale lubade andmisele ning uue Euroopa suveräänsuse fondi loomine.

ÜHESKOOS TUGEVAMAD:

LOOME ÜHISE VÄLISPOLIITIKA

Euroopa Liit vajab hädasti ühist välispoliitikat. See võimaldaks ELil näidata üles tugevust, mis väljendub maailma tasandil ühtses tegutsemises, vähendada halduskulusid ja saada täielikuks poliitiliseks liiduks.

2022. aastal toimunud üleilmsete arengute käigus sai üha selgemaks, et Euroopa Liit peab tegutsema ühtsena. Oluline on olla valmis tulevasteks ohtudeks ja säilitada sõltumatus ELi mittekuuluvatest riikidest. Selle saab saavutada ühise välispoliitika kehtestamisega, mis aitaks säilitada Euroopas rahu. Seda võib pidada oluliseks sammuks täielikuks poliitiliseks liiduks kujunemisel.

Nagu märgiti [Euroopa noorteürituse arutlusringis](#), teatas liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja Josep Borrell, et ELi reageerimine Venemaa täiemahulisele sissetungile Ukrainasse kujutab endast geopoliitilise

Euroopa sündi.

Ühine välispoliitika võimaldaks ELil näidata diplomaatilistel missioonidel teiste riikidega kohtudes üles tugevust ja otsustavust. See aitaks parandada ka liidu sisemist ja välist tõhusust. Konsulaatide või saatkondade halduskulusid võiks vähendada ning otsuseid saaks teha õigeaegsemalt ja tõhusamalt.

Lisaks aitaks ühine välispoliitika kaitsta ELi ja selle kodanike huve kogu maailmas ning edendada samal ajal rahu ja vabadust.

Milline on hetkeseis?

Ühine julgeoleku- ja kaitsepoliitika (ÜJKP), millele pandi alus 1999. aastal, on ELi peamine kaitse- ja kriisiohjeraamistik.

Praegune liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja Josep Borrell vastutab ÜJKP koordineerimise eest ning juhib ka Euroopa välisteenistust ja Euroopa Kaitseagentuuri (EDA). Kuigi Euroopa Ülemkogu määrab ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika üldise suuna, on Euroopa Parlamendil roll selle läbivaatamises ja eelarve koostamises. Seetõttu peab kõrge esindaja / asepresident Euroopa Parlamendiga korrapäraselt konsulteerima ja selle seisukohti arvesse võtma.

ELi kaitsekoostöös on tehtud edusamme selliste algatuste kaudu nagu alaline struktureeritud koostöö (PESCO), Euroopa Kaitsefond ja kaitseküsimuste igaaastane kooskõlastatud läbivaatamine (CARD).

Euroopa Komisjoni koosseisu kuulub kaitsetööstuse ja kosmose peadirektoraat (DG DEFIS), mis annab märku suuremast keskendumisest kaitsele. 2022. aasta nimetati Euroopa kaitseaastaks.

Kuhu edasi? Platvormil youthideas.eu on veel sadu ideid, mis on sama asjakohased ja väärtuslikud kui need, mis me siinses aruandes välja tõime.

Nüüd on meie kõigi kohus neile ideedele eri vahenditega elu sisse puhuda. Nagu aruandest näha, on paljud noorteorganisatsioonid juba inspireerivate projektide ja algatuste kaudu muutust ellu viimas. Nende mõju ühiskonnale on sama oluline kui demokraatia mis tahes muu väljendusvorm, nagu seda on näiteks valimisjaoskonnas endale sobiva kandidaadi poolt hääletamine.

Järgmised Euroopa Parlamendi valimised tulevad pöördelisel ajal, mil iga otsus kujundab otseselt Euroopa kodanike elu üha globaliseerivas, väljakutseid täis maailmas.

Seetõttu ei ole valimine mitte ainult meie kohus, vaid ka möödapääsmatult vajalik. Kui tahame, et meie häält kuulda võetaks, peame selles protsessis ise osalema. Vestelge

Järgmised Euroopa Parlamendi valimised tulevad pöördelisel ajal, mil iga otsus kujundab otseselt Euroopa kodanike elu üha globaliseerivas, väljakutseid täis maailmas.

sõprade ja perega, jagage, mis teile muret teeb, ja kuulake üksteist ära, panustage ettevõtmistesse, mis teile korda lähevad, või andke oma hääl neile, kes nende teemade eest seisavad.

Ja mis peamine, olge lootusrikkad ja ärge kunagi laske lootusel vankuma lüüa.

EYE2023.EU

YOUTHIDEAS.EU

INSTAGRAM.COM/EP_EYE

FACEBOOK.COM/YOUTHEP

X.COM/EUROPARL_EYE

